

Katkaridis a ostatní proti Řecku, rozsudek ze dne 15. 11. 1996

Stěžovatel: Katkaridis a ostatní

Žalovaný stát: Řecko

Číslo stížnosti: 19385/92

Datum: 15.11.1996

Článek Úmluvy: čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: spravedlivé zadostiučinění

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

15. listopadu 1996

VĚC KATIKARIDIS A DALŠÍ

(Rozsudek ve věci Katkaridis a další versus Řecko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, F. Golcuklu, L. - E. Pettiti, N. Valticos, E. Palmová, I. Foighel, A. B. Baka, B. Repik, P. Kuris a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 29. června a 24. října 1996, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 13. září 1995 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti proti Helénské republice (č. 19385/92), předložené Komisi 24. října 1991 podle článku 25 třemi řeckými občany, pány Savvasem Katkaridisem, Nicolaosem Katkaridisem a Stergiosem Tormanidisem, a společností Apotikes Syneteristikes Ekdosis. AE, s. r. o., založenou podle řeckého práva.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a prohlášení, jímž Řecko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem žádosti bylo získání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků žalovaného státu podle článku 6 § 1 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 1.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu A žadatelé uvedli, že si přejí osobně se zúčastnit řízení, a ustanovili advokáty, kteří je budou zastupovat (ust. 30).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován N. Valticos, zvolený soudce řecké národnosti (článek 43 Úmluvy), a R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 4/b/). Dne 29. září 1995 vylosoval předseda za přítomnosti tajemníka dalších sedm členů, a to pány F. Golcukluho, L. – E. Pettitiho, paní E. Palmovou, pány I. Foighela, R. Pekkanena, B. Repika a P. Kurise (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5). Následně pan A. B. Baka, zastupující soudce, nahradil pana Pekkanena, který se dalšího projednávání tohoto případu nemohl zúčastnit (ust. 22 § 1 a 24 § 1).
4. Pan Ryssdal z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem řecké vlády (dále jen „Vláda“), právními zástupci žadatelů a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a 38). Na základě toho tajemník Soudu obdržel vyjádření žadatelů 25. března 1996 a vyjádření Vlády 15. dubna 1996. Dne 20. května tajemník Komise oznámil, že její delegát si nepřál vyjádřit se písemně.
5. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 25. června 1996. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu V. Kondolaimos, poradce, Státní právní rada, zmocněnec zástupce Vlády, paní V. Pelekouová, právní asistent. Státní právní rada, poradce:

(b) za Komisi L Loucaides, delegát;

(c) za žadatele C. Horomidis, I. Horomidis, oba praktikující v Salonice, právní zástupci.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů L. Loucaidese, I. Horomidise a V. Kondolaimose.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Pozadí
3. Dne 28. července 1981, na základě společného rozhodnutí ministrů financí a veřejných prací přijatého v souladu se zákonem č. 653/1977 „o povinnostech vlastníků pozemků sousedících se stavbou hlavních silnic“, stát vyvlastnil část každého z pozemků patřících žadatelům za účelem stavby nadjezdu na cestě mezi Salonikou a Langadasem.

Zákon č. 653/1977 stanoví právní domněnku, že vlastníci pozemků sousedících s hlavními silnicemi mají z rozšíření těchto silnic prospěch, a určuje, že tudíž mají povinnost přispět na náklady spojené s vyvlastněním, jsou-li vyvlastnění (viz níže uvedený odst. 29).

Pozemky hraničící se silnicí byly užívány k podnikání.

První dva žadatelé, pánové Savvas Katikaridis a Nicolaos Katikaridis, prodávali na svých pozemcích automobilové pneumatiky a ztratili z těchto pozemků 174,38 m². Třetí žadatel, pan Tormanidis, který obchodoval s palivou, vlastnil benzinovou pumpu a ze svého pozemku ztratil 68,68 m². Čtvrtému žadateli, nakladatelské a polygrafické firmě Agrotikes Syneteristikes Ekdisis, AE, bylo vyvlastněno 347,36 m².

1. Soudní řízení o stanovení náhrady
2. V roce 1982 se stát obrátil k soudu první instance v Salonice, aby stanovil prozatímní sazbu za čtvereční metr pro určení odškodného.
3. Dne 10. června 1982 (v rozsudku č. 3008/1982) tento soud stanovil požadovanou částku na 14 000 drachem za metr čtvereční.

V rozsudku ze dne 8. prosince 1983 (č. 2445/1983) odvolací soud v Salonice určil, že konečná částka by měla být 14 500 drachem za metr čtvereční.

1. Soudní řízení o určení osob oprávněných obdržet náhradu
2. Dne 4. června 1984 soud první instance v Salonice učinil prohlášení v tom smyslu, že žadatelé jsou oprávněni obdržet náhradu stanovenou v roce 1983 (rozsudek č. 3648/1984).
3. Na základě aplikace právní domněnky stanovené zákonem č. 653/1977 ale stát, jak je tímto zákonem určeno, žadatelům nepřiznal náhradu za území o šíři patnácti metrů.
4. Soudní řízení o obdržení náhrady
5. U soudu první instance v Salonice
6. Dne 20. července 1984 se žadatelé obrátili na soud první instance v Salonice, žádající o vyplacení stanovené náhrady. Ve své žádosti prohlásili, že od vybudování nadjezdu se ocitly jejich pozemky, dříve přiléhající k hlavní silnici o šíři třiceti metrů, u vedlejší silnice o šíři pouhých 5-7 metrů. Navíc neexistoval spoj mezi vedlejší a hlavní silnicí, která nyní procházela ve výši Šest metrů nad jejich pozemky.
7. Stát namítal, že vzhledem k právní domněnce stanovené zákonem č. 653/1977 žadatelé, kteří vlastnili pozemky prostírající se na území rozšíření silnice, měli z vyvlastnění užitek a tudíž nebyli oprávněni požadovat náhradu.
8. Soud první instance v Salonice vydal své rozhodnutí 27. června 1985 (rozsudek č. 2190/1985). Povolil námitku státu a zamítl požadavek žadatelů na základě toho, že zákonem stanovená právní domněnka byla nevyvratitelná a platila pro tento případ.
9. U odvolacího soudu v Salonice
10. Dne 12. července 1985 se žadatelé proti tomuto rozsudku odvolali.
11. Dne 24. června 1986 odvolací soud v Salonice rozhodl (rozsudek č. 934/1986), že aplikace nevyvratitelné právní domněnky byla v rozporu s článkem 17 Ústavy. Nařídil žadatelům uvést důkazy, že stavba nadjezdu jim nepřinesla výhody.
12. Dne 9. června 1987 (rozsudek č. 1882/1987) odvolací soud po přijetí požadovaných důkazů rozhodl ve prospěch žadatelů. Shledal, že pozemky, na nichž žadatelé podnikali, před postavením nadjezdu ležely u hlavní silnice, čímž byly velmi výhodné vzhledem ke značnému provozu na této silnici; avšak od doby, kdy byl postaven nadjezd, se obchod na těchto pozemcích značně zhoršil a některé z firem musely být zrušeny, neboť jejich činnost byla ztrátová. Soud rozhodl, že stát je povinnen zaplatit 2 528 510 drachem panu Katikaridisovi. 995 860 drachem panu Tormanidisovi a 5 036 720 drachem společnosti Agrotikes Syneieristikes Ekdosis, AE.
13. U kasačního soudu
14. Dne 30. září 1987 stát podal podle zákona odvolání. Jednání bylo stanoveno na 28. září 1988 a rokování proběhlo 17. října 1988.
15. V rozsudku (č. 672/1989) z 13. června 1989 třetí komora kasačního soudu rozhodla:

„...Ustanovení článku 1 zákona č. 653/1977 neplatí pouze pro stavbu či rozšíření silnice v oblasti nepodléhající plánu výstavby města, ale také pro výstavbu mimoúrovňových křižovatek a objezdů připojujících vyvlastněné pozemky k hlavní silnici. Článek 1 § 3 zákona č. 653/1977 stanoví nevyvratitelnou právní domněnku, že vlastníci pozemku ležícího u nově postavené hlavní silnice nebo objezdu zpřístupňujícího mimoúrovňovou křižovátku získají prospěch. Stanovení takové právní domněnky je v principu přijatelné podle Ústavy tam, kde k tomu na základě každodenní zkušenosti existují dostatečné důvody. V projednávaném případě tato právní domněnka ukládá vlastníkům sousedících pozemků povinnost podílet se na nákladech na vylepšení silnice, které je realizované státem, cestou „vlastní náhrady“. Tato povinnost je uložena vlastníkům pozemků na obou stranách, jinými slovy vlastníkům, jejichž pozemky přiléhají k nově postavené silnici či mimoúrovňové křižovatce. Tito vlastníci jsou považováni za zvýhodněné a jsou zavázáni přispět na náklady stavby, a to na plochu o šíři odpovídající polovině šíře budované silnice s tím, že tato nepřesáhne polovinu

plochy pozemku, jehož se to týká. Tato povinnost vychází z předpokladu, že stavba hlavní silnice nebo mimoúrovňové křižovatky naprosto mění ekonomickou situaci v kraji a zvyšuje hodnotu pozemků na obou stranách vylepšené silnice, což způsobuje nespravedlivé obohacení jejich vlastníků; jestliže by toto obohacení nebylo dostatečnou protiváhou za ztrátu způsobenou zabráním části jejich pozemků, pro stát by bylo velmi obtížné, ba téměř nemožné, získat nepostradatelná území pro uskutečnění plánů výstavby silnic... Samozřejmě je možné, že v určitých případech vlastníci, kteří získají výhody z rozvoje celé oblasti, mohou zároveň utrpět újmu. Tvar či rozloha jejich pozemku mohou být změněny do té míry, kdy se jeho využití stane omezeným či nemožným: rovněž se takové využití (až do dokončení stavebních prací) či realizace plánů zvýšit hodnotu jejich pozemku mohou ukázat obtížnými či nemožnými. Avšak v takových případech mohou vlastníci, kteří utrpěli újmu, obdržet náhradu podle článku 13 § 4 zákonného výnosu č. 797/1971, který se rovněž týká případů postižených zákonem č. 653/1977. Z toho vyplývá, že ustanovení tohoto zákona nejsou v rozporu s články 17 a 4 § 1 Ústavy, protože nestanovují neoprávněně výjimky ve vztahu k vlastníkům sousedících pozemků. ...“

Třetí komora předala případ čtvrté komoře kasačního soudu.

19. Oznámení o řízení před čtvrtou komorou kasačního soudu bylo žadatelům doručeno 20. ledna 1990; svá vyjádření předložili 10. července 1990. Datum jednání bylo stanoveno na 21. září 1990.

Dne 30. listopadu 1990 čtvrtá komora kasačního soudu rozhodla (v rozsudku č. 1841/1990), že článek 1 § 3 zákona č. 653/1977 (ve spojení s čl. 62 §§ 9 a 10 zákona č. 947/1979) se netýká vyvlastnění pro výstavbu mimoúrovňové křižovatky (nadjezdu) v oblasti nezahrnuté do plánu rozvoje města; taková výstavba nezvýhodnila vlastníky sousedících pozemků, jelikož jejím účelem bylo pouze zajistit rychlou a bezpečnou dopravu; dále je připravila o přímý, bezprostřední přístup k původní hlavní silnici, se kterou jejich pozemky dříve sousedily. Dále soud rozhodl, že právní domněnka stanovená tímto odstavcem byla vyvratitelná, jinak by tento odstavec byl protiústavní. Nakonec případ postoupila plénu kasačního soudu, aby rozhodlo ve sporu mezi zmíněnými dvěma komorami (článek 580 § 4 občanského správního řádu).

20. Oznámení o řízení před plénem kasačního soudu bylo žadatelům doručeno 6. prosince 1990; dne 20. ledna 1991 předložili vyjádření, ve kterém se odvolávali na článek 6 Úmluvy a článek 1 Protokolu č. 1. Datum jednání bylo stanoveno na 21. února 1991.

Dne 6. června 1991 kasační soud, zasedající jako plénum (třicet dva soudci), rozhodl ve prospěch stanoviska třetí komory následovně (rozsudek č. 14/1991):

„... V souladu s čl. 62 § 9 zákona č. 947/1979 „o oblastech s povolenou výstavbou“ se ustanovení článku 1 zákona č. 653/1977 týká také případů, kdy jsou již existující silnice bud celé nebo jejich části vylepšovány vedením jinudy či rozšiřováním. Seznam způsobů úpravy ... je dán uvedením příkladů a není vyčerpávající. Z toho plyne, že při správném výkladu tohoto ustanovení vylepšení hlavní silnice zahrnují stavbu mimoúrovňové křižovatky. Vyvlastnění pozemku pro rozšíření takové silnice a stavby paralelních silnic zpřístupňujících mimoúrovňovou křižovatku jsou určována článkem 1 §§ 1, 3, 4 a 5 a článkem 2 § 2 zákona č. 653/1977. Mimoto, jak vyplývá z ustanovení článku 1 §§ 1 a 3 zákona č. 653/1977, právní domněnka, že vlastníci z této úpravy získají výhody, je nevyvratitelná. Zákon nepovoluje řízení za účelem důkazu, že vylepšení silnice nepřináší žádnou výhodu, a tudíž ani vyvracení této právní domněnky.

Konečně zákonné ustanovení zakládající právní domněnku umožňuje také určit osoby, které mohou požadovat náhradu za vyvlastnění svého pozemku, a právo vlastníků pozemků na náhradu je nedotknutelné. Tedy ustanovení tohoto zákona a z něho vyplývající nevyvratitelná právní domněnka

neporušují článek 17 § 2 Ústavy, který požaduje, aby byla proplacena majitelům vyvlastněných pozemků plná náhrada...“

Ovšem menšina třinácti soudců byla názoru, že spor mel být rozhodnut ve prospěch stanoviska čtvrté komory. Podle čtyř z těchto soudců čl. 62 § 9 zákona č. 947/1977 se netýkal úprav plynoucích ze stavby mimoúrovňových křižovatek a následkem toho vlastníci sousedících pozemků nezískali žádné výhody. Podle názoru jiných Čtyřech soudců byla právní domněnka vyvratitelná, nikoliv nevyvratitelná, jelikož pokud se týká mimoúrovňové křižovatky, změna úrovně byla příčinou špatného přístupu k hlavní silnici, což sousedícím pozemkům uškodilo. Konečně pět soudců bylo názoru, že nevyvratitelná právní domněnka připravila vlastníky o jejich právo na náhradu skutečné hodnoty jejich pozemků v době vyvlastnění.

21. Příklad byl následně předán čtvrté komoře, aby mohla rozhodnout o skutkové podstatě žaloby žadatelů. Jelikož ale byla jejich žaloba po rozsudku kasačního soudu z 6. června 1991 předurčena k neúspěchu, žadatelé v řízení nepokračovali.
22. Příslušné domácí právo
23. Ústava
24. Příslušné články Ústavy z roku 1975 stanoví:

Článek 17

„1. Vlastnictví je chráněno státem; práva z toho vyplývající však nesmí být uplatňována v rozporu s veřejným zájmem.

2. Nikdo nemůže být připraven o svůj majetek, pokud se tak neděje ve veřejném zájmu, který musí být náležitě prokázán okolnostmi a způsobem daným právem, a pouze po plné náhradě odpovídající hodnotě vyvlastněného majetku v době soudního řízení o předběžném určení náhrady. V případech, kdy je žádáno okamžité konečné určení náhrady, je v úvahu brána hodnota vyvlastněného majetku v době soudního jednání o vyřízení žádosti.

...“

Článek 93 § 4

„Soudy nebudou aplikovat zákony, jejichž obsah je v rozporu s Ústavou.“

1. Zákonný výnos č. 797/1971 o vyvlastnění
2. Zákonný výnos č. 797/1971 z 30. prosince 1970 a 1. ledna 1971 je hlavním zákonným ustanovením, podle kterého se řídí vyvlastňování. Aplikuje principy dané v ustanoveních Ústavy.
3. Kapitola A zákonného výnosu zakládá postupy a podmínky pro oznámení vyvlastnění.

Článek 1 § 1 stanoví, že vyvlastnění stavebních či zemědělských pozemků a s nimi spojených nemovitostí a nároků na věcné právo k nim, jsou-li ospravedlněna zákonem ve veřejném zájmu, jsou zveřejněna společným rozhodnutím ministerstva pověřeného řízením oblasti, v níž mají být vyvlastnění uskutečněna, a ministerstva financí.

Článek 2 § 1 stanoví podmínky pro rozhodnutí oznamující vyvlastnění:

(a) katastrální mapa s vymezením plochy, která má být vyvlastněna. (b) seznam vlastníků půdy, informace o terénu, rozloze a základní popis budov na ní.

25. Kapitola B zákonného výnosu specifikuje postupy realizace vyvlastnění.

Náhrada musí být vyplacena zúčastněné osobě v souladu s jasně stanovenými podmínkami. Nabytí vlastnictví osobou, v jejíž prospěch bylo vyvlastnění nařízeno (články 7 § 1 a 8 § 1), začíná dnem uskutečnění platby nebo - v případech, kdy identifikace obmyšlených nebyla ještě dokončena nebo kdy majetek je zadlužen nebo kdy identita skutečného obmyšleného je sporná - od data zveřejnění oznámení v Úředním věstníku, že náhrada byla složena v bance pro úřední depozita.

Jestliže vyvlastnění neprobíhá v souladu s uvedenými podmínkami ve lhůtě jednoho a půl roku od data vynesení rozsudku určujícího vyvlastnění, je automaticky promlčeno (článek 11 § 1).

26. Kapitola D detailně stanoví postup pro stanovení náhrady.

Podle článku 14 jsou stranami v soudním řízení: (a) strana, která má zaplatit náhradu; (b) strana, k jejímuž prospěchu je vyvlastnění nařízeno; (c) strana, která si činí nároky na vlastnictví majetku či jiná věcná práva k němu.

Článek 17 § 1 stanoví, že náhrada musí být vyměřena soudem. Výslovně určuje, že soud určí pouze jednotkovou částku náhrady a nikoliv osoby, jež mají nárok na náhradu nebo jsou povinny ji zaplatit.

Podle článku 13 § 1 je náhrada vypočítávána s ohledem na skutečnou hodnotu vyvlastněného majetku ke dni zveřejnění rozhodnutí příkazujícího vyvlastnění.

Paragraf 4 tohoto článku stanoví:

“ Jestliže je část pozemku vyvlastněna a část zůstávající v držení majitele je zásadním způsobem znehodnocena či učiněna nepoužitelnou, rozsudek, který stanoví náhradu, musí také zahrnovat stanovení zvláštní náhrady za tuto část. Tato zvláštní náhrada bude vlastníkově zaplacená spolu s náhradou za vyvlastněnou část.“

27. Postup při nařízení náhrady může zahrnovat dvě fáze.

Zprvce fázi předběžného výměru, kdy má samosoudce soudu první instance v oblasti, kde se vyvlastněný pozemek nalézá, pravomoc jednat, jakmile zúčastněná strana podá žádost (článek 18).

Zadruhé fázi konečného výměru, kdy má odvolací soud v oblasti, kde se vyvlastněný pozemek nalézá, pravomoc jednat na základě žádostí zúčastněných stran během třiceti dnů od data doručení rozhodnutí o předběžném výměru nebo šesti měsíců od data jeho zveřejnění, jestliže nebylo doručeno (článek 19 §§ 1 a 2).

Paragraf 6 tohoto článku stanoví, že pouze osoba, která podala takovou žádost se záměrem snížit či zvýšit částku předběžného výměru, může z tohoto čerpat výhody.

Předběžně stanovená částka se stává konečnou pro každou osobu, která včas nepodala žádost.

Dále, žádost může být předložena přímo odvolacímu soudu z důvodu, aby bylo získáno konečné rozhodnutí, proti němuž nelze podat odvolání (článek 20).

28. Kapitola E Zákonného výnosu stanoví zvláštní postup pro získání soudního rozhodnutí určujícího osoby oprávněné obdržet náhradu.

Samosoudce soudu první instance v oblasti, kde se vyvlastněný pozemek nalézá, má pravomoc vydat takové rozhodnutí (článek 26).

Článek 27 § 1 stanoví, že oprávnění je určeno na základě informací obsažených v katastrální mapě a

na seznamu vlastníků půdy sestaveném kvalifikovaným inženýrem, řádně pověřeným ministerstvem veřejných prací, a všech dalších informací předložených stranami či zjištěných soudem samotným.

Rozhodnutí, které je výsledkem tohoto zvláštního procesu, není napadnutelné odvoláním (článek 27 § 6).

Podle paragrafu 4 článku 27 soud nevydává rozhodnutí, jestliže

(a) je při jednání soudu nebo prohlášením státu prokázán nárok osoby na plnoprávné držení vy vlastněného majetku nebo na jiné věcné právo;

(b) dojde k takovému sporu mezi jednou či více osobami údajně oprávněnými k náhradě týkající se vlastnictví nebo jiného věcného práva, že musí být přešetřeny přednesené nároky a toto šetření musí zahrnovat slyšení každé ze zúčastněných stran, která podala žalobu;

(c) je při jednání soudu prokázáno, že strana nárokovájící oprávnění k náhradě není schopná prokázat, že má jakékoliv věcné právo.

Podle paragrafu 2 článku 8 zákonného výnosu č. 797/1971 je konečné rozhodnutí, pokud jde o určení oprávněné osoby, nutno vydat dříve, než banka pro úřední depozita může vyplácet částku, která byla složena jako náhrada poté, co byla schválena soudem.

1. Zákon č. 653/1977 o povinnostech vlastníků pozemků sousedících se stavbou hlavní silnice
2. Příslušná ustanovení článku 1 zákona č. 653/1977 z 25. července a 5. srpna 1977 stanoví:

„1. Jestliže je hlavní silnice, široká maximálně třicet metrů, stavěna v oblasti, která není zahrnuta do plánu výstavby města, vlastníci sousedících pozemků čerpající z tohoto výhody jsou povinni zaplatit za území patnáct metrů široké, čímž přispívají k nákladům na vyvlastnění pozemků ohraničujících silnici. Avšak území, kterého se tato povinnost týká, nesmí přesáhnout polovinu rozlohy projednávaného pozemku.

...

3. Pro účely tohoto článku se předpokládá, že vlastníci pozemků sousedících s budovanou silnicí z její stavby čerpají výhody.
4. Jestliže ti, kteří jsou oprávněni k náhradě za vyvlastnění, sami odpovídají za zaplacení části tohoto vyvlastnění, existuje zde kompenzace práv a povinností.
5. Metody a postup při rozdělování náhrady mezi stál a vlastníky sousedících pozemků budou dány výnosem, který za tímto účelem vydá ministerstvo veřejných prací.

...“

1. Zákon č. 947/1979 o územích, na kterých je povolena stavba
2. Článek 62 zákona č. 947/1979 z 10. a 26. července 1979 stanoví:

....

9. Ustanovení článku 1 zákona č. 653/1977 ... platí také pro situaci, kde existující silnice jsou vylepšovány vedením jinudy či rozšiřováním po celé délce nebo části, jak je specifikováno v rozhodnutí ministerstva veřejných prací...
10. Ustanovení článku 1 zákona č. 653/1977 ... platí také pro vedlejší, obecní či místní silnice do šíře patnácti metrů... „

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

31. Žadatelé podali žádost ke Komisi 24. října 1991. Stěžovali si na porušení Článku 6 § 1 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 1.
32. Dne 31. srpna 1994 Komise prohlásila žádost (č. 19385/92) za přípustnou, pokud se týká stížnosti žadatelů na délku řízení a porušení jejich práva na pokojné užívání vlastního majetku; zbytek žádosti prohlásila za nepřípustný. Ve své zprávě z 28. června 1995 (článek 31) vyjádřila jednomyslný názor, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 1.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

33. Ve svém prohlášení Vláda požádala Soud, aby

„podle jejího původního návrhu prohlásil žádost za nepřípustnou, jelikož domácí soudní opatření nebyla vyčerpána ... a jako alternativní řešení, zamítl žádost jako nepodloženou“.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Předběžná námitka Vlády
2. Stejně jako před Komisí bylo základním tvrzením Vlády to, že žadatelé nevyčerpali všechny domácí opravné prostředky, když před domácími soudy neodkázali na článek 1 Protokolu č. 1, na který se nyní odvolávali, a ani nepokračovali v řízení u čtvrté komory kasačního soudu.
3. Soud opakovaně zdůraznil, že článek 26 Úmluvy musí být aplikován „s jistým stupněm pružnosti a bez přílišného formalismu“; postačující je, že stížnosti míněné k následnému přednesení před institucemi Úmluvy měly být vzneseny „přínejmenším ve smyslu a v souladu s formálními požadavky a časovými limity domácího práva“ (viz rozsudek ve věci Castells v. Španělsko ze dne 23. dubna 1992. Série A č. 236, s. 19. § 27). Navíc jediné prostředky, které mají být podle článku 26 vyčerpány, jsou ty, které jsou dostupné a dostatečné a vztahují se k údajnému porušení (viz rozsudek ve věci Manoussakis a další v. Řecko ze dne 26. září 1996, Reports of Judgements and Decisions 1996).
4. S ohledem na první část námitky Soud shodně s Komisí poznamenal, že při řízení před plénem kasačního soudu žadatelé výslovně odkazovali na článek 6 Úmluvy a článek 1 Protokolu č. 1 (viz výše uvedený odst. 20).

Pokud se týká druhé části, shledal shodně s Komisí, že řízení před čtvrtou komorou kasačního soudu by po vynesení rozsudku plénem soudu dne 6. června 1991 nemělo naděje na úspěch.

37. Z těchto důvodů Soud námitku zamítá.
38. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy
39. Žadatelé si stěžovali na délku řízení o přiznání náhrady. Uvedli porušení článku 6 § 1 Úmluvy, který stanoví:

“ Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla ... v přiměřené lhůtě projednána ... soudem, ...který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích ...“

39. Vláda, poukazujíc na komplikovanost případu a vysoký počet případů projednávaných soudy, proti tomuto tvrzení protestovala.

Komise je přijala. Shledala, že Vláda nepředložila uspokojivé vysvětlení pro ospravedlnění dlouhé doby řízení u kasačního soudu.

1. Doba braná v úvahu
2. Příslušná doba začala 20. listopadu 1985, kdy vstoupila v platnost deklarace, kterou Řecko

uznalo právo na individuální stížnost u soudu. Řízení skončilo 6. června 1991, kdy úplný tribunál kasačního soudu vynesl svůj rozsudek (viz výše uvedený odst. 20). Avšak pro určení přiměřenosti doby, která uplynula, musí být brán v úvahu stav, který případ dosáhl v roce 1985 (viz rozsudek ve věci *Řecké Rafinérie Stran a Stratis Andreadis v. Řecko**) ze dne 9. prosince 1994, Série A Č. 301-B, s. 82, § 52).

3. Přiměřenost délky řízení
4. Přiměřenost délky řízení musí být posuzována v rámci zvláštních okolností případu, které si zde vyžadují celkové zhodnocení s přihlédnutím ke kritériím stanoveným precedenčním právem Soudu, ke zvláštní komplikovanosti případu a k postojům žadatelů a příslušných orgánů (viz rozsudek ve věci *Ausiello v. Itálie* ze dne 21. května 1996)
5. Řízení u soudu první instance v Salonice a odvolacího soudu tamtéž trvalo celkem dva roky a přibližně deset měsíců, z čehož jeden rok a čtyři měsíce proběhly před tím, než Řecko přijalo deklaraci v souladu s článkem 25 Úmluvy. Tato řízení kritizována nejsou. Řízení u kasačního soudu trvalo něco přes tři roky; jeho délka byla následkem skutečnosti, že záležitost byla projednávána třemi rozdílně sestavenými senáty, a je vysvětlována sporem mezi rozsudky vydanými třetí a čtvrtou komorou, který muselo vyřešit plénum soudu.
6. S ohledem na okolnosti případu a zvláště na jeho komplikovanost Soud došel k závěru, že zde nedošlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

III. Údajné porušení článku 1 Protokolu č. 1

44. Žadatelé uvedli, že právní domněnka daná článkem 1 § 3 zákona č. 653/1977 a skutečnost, že kasační soud rozhodl o její nevyvratitelnosti, jim zabránilo v tom, aby soudní cestou získali náhradu, na níž měli nárok daný účinností konečného rozhodnutí soudu následujícího po vyvlastnění části jejich pozemků. Opírali se o článek 1 Protokolu č. 1, který stanoví:

„Každý fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

45. Tvrzení, že žadatelé byli připraveni o svůj majetek v souladu s ustanoveními zákonného výnosu č. 797/1971 a zákona č. 653/1977, aby mohlo být uskutečněno vylepšení hlavní silnice, a vyvlastnění tudíž sledovalo legitimní cíl ve veřejném zájmu, nebylo vyvráceno.
46. Žadatelé protestovali proti nevyvratitelné právní domněnce, že vlastníci sousedících pozemků získali úpravou hlavní silnice výhody, a proti zdůvodnění této právní domněnky – každodenní zkušenosti – udanému kasačním soudem v jeho rozsudku z 13. června 1989 (viz výše uvedený odst. 18). Namítali, že v určitých rozhodnutích odvolacího soudu v Salonice a kasačního soudu a v nesouhlasných vyjádřeních několika soudců kasačního soudu bylo diskutováno, zda taková právní domněnka je nevyvratitelná, když, jako v tomto případě, je zřejmé, že vlastníci sousedících pozemků nejen nezískali vyvlastněním výhody, ale naopak utrpěli újmu na hodnotě zbývající části svých pozemků. Stěžovali si, že břemeno vyvlastnění za účelem vylepšení hlavní silnice k užítku celé společnosti padlo především na ramena vlastníků sousedících pozemků. Míra zvýhodnění těchto vlastníků byla různá případ od případu a nemohla být předem nevyvratitelně určena všeobecně aplikovaným ustanovením.
47. Podle vyjádření Vlády právní domněnka sama o sobě neospravedlňovala závěr, že došlo ke skutečnému či zdánlivému rozporu mezi sledovaným veřejným zájmem a údajnou újmou vyvlastněných majitelů. 1 za předpokladu, že znění článku 1 zákona č. 653/1977 na první pohled vyvolává takový rozpor, byl by snížen na minimum, jelikož článek vymezuje podíl vlastníků sousedících pozemků na nákladech při vyvlastňování na území široké patnáct metrů

na každé straně cesty a stanoví, že tato povinnost nemůže přesáhnout polovinu území projednávaného pozemku (viz výše uvedený odst. 29).

48. Podle názoru Komise skutečnost, že vzhledem k aplikaci právní domněnky, která byla prohlášena za nevyvratitelnou, bylo pro žadatele nemožné získat náhradu jim přiznanou, zakládala porušení článku I Protokolu č. 1.
49. Soud uznal, že když je rozhodováno o náhradě příslušející vlastníkům pozemků vyvlastněných z důvodu úpravy silnice, je legitimní zvážit výhody, které vlastníkům sousedících pozemku z těchto změn plynou.

Shledal však, že při systému aplikovaném v tomto případě je náhrada každopádně zmenšena o částku rovnající se hodnotě území širokého patnáct metrů bez toho, že by příslušným vlastníkům bylo dovoleno namítat, že ve skutečnosti jim projednávané úpravy nepřinesly žádné, případně přinesly menší výhody, nebo způsobily, že utrpěli různou míru škod.

Tento systém, který je příliš strnulý, nebere v úvahu rozlišnost situací, ignoruje rozdíl v charakteru úprav a stavební plochy. „Očividně postrádá rozumné opodstatnění“ (viz. mutatis mutandis. rozsudky ve věcech James a další v. Spojené království ze dne 21. února 1986, Série A č. 98-B, s. 32, § 46 a Mellacher a další v. Rakousko ze dne 19. prosince 1989, Série A č. 169, s. 26, § 45). V případě většího počtu vlastníků dochází nutně k porušení rovnováhy mezi ochranou práva na majetku a požadavky veřejného zájmu.

50. V tomto případě předložili žadatelé pádné argumenty ve snaze ukázat, že stavba nadjezdu v blízkosti jejich pozemků namísto zvýšení hodnoty jimi vlastněných pozemků jejich hodnotu snížila tím, že je připravila o přímý přístup k hlavní silnici, která byla v té době rozšířena o šest metrů. Dále odvolací soud v Salonice shledal, že žadatelé utrpěli ztrátu jako následek stavebních prací, a rozhodl, že stát zaplatí odpovídající náhradu (viz výše uvedený odst. 16).
51. Žadatelé tak nesli individuální a nepřiměřené břemeno, které by mohlo být považováno za legitimní pouze tehdy, kdyby měli možnost dosáhnout vyplacení projednávané náhrady.

Proto zde došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1.

1. Aplikace článku 50 Úmluvy
2. Článek 50 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Finanční újma
2. Žadatelé poukazovali na částky stanovené odvolacím soudem v Salonice (viz výše uvedený odst. 8), ke kterým měl být připočten úrok z prodlení v úrokové míře 25 % ročně za dobu od 1. září 1985 do 31. října 1990 a 30 % za dobu od 1. listopadu 1990 do 25. června 1996. Také požadovali 1 000 000 drachem pro každého vzhledem k nepřiměřené délce řízení.
3. Vláda prohlásila, že utrpěná finanční újma nemůže přesáhnout částku získanou znásobením zákonem stanovené jednotkové částky za vyvlastněné území počtem čtverečních metrů náležících každému z žadatelů.
4. Delegát Komise se nevyjádřil.
5. Za okolností tohto případu Soud shledal, že otázka aplikace článku 50 Úmluvy nemůže být ještě rozhodnuta, pokud se týká finanční újmy, a musí být odročena s ohledem na možnost dohody mezi žalovaným státem a žadateli (ust. 54 §§ 1 a 4 Jednacího řádu A).
6. Náklady a výdaje

7. Žadatelé také požadovali zaplacení 3 000 000 drachem za honoráře právníků a různé výdaje spojené s řízením u národních soudů, spolu s 5 000 000 drachem za řízení u instituci Úmluvy.
8. Vláda zpochybnila nutnost a přiměřenost těchto výdajů. V souvislosti s řízením u instituci Úmluvy upozornila na to, že neproběhlo žádné řízení před Komisi.
9. Delegát Komise se nevyjádřil.
10. S ohledem na shledání porušení článku 1 Protokolu č. 1 a komplikovanost případu Soud, rozhoduje nestranně, jak požaduje článek 50 Úmluvy, přiznal žadatelům částku 4 000 000 drachem za náklady a výdaje.
11. Úrok z prodlení
12. Podle informace dostupných Soudu je zákonem nařízená úroková míra používaná v Řecku kde dni přijetí tohto rozsudku 6 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. zamítá předběžnou námitku Vlády;
2. rozhoduje, že nedošlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy;
3. rozhoduje, že nedošlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1;
4. rozhoduje, že žalovaný stát zaplatí žadatelům během tří měsíců 4 000 000 (čtyři miliony) drachem za náklady a výdaje, přičemž prostý úrok z této částky v roční úrokové může 6 % bude splatný od vypršení výše uvedené tříměsíční lhůty až do vyrovnání;
5. rozhoduje, že otázka aplikace 50 Úmluvy týkající se finanční újmy není připravena k rozhodnutí; proto

(a) odročuje z tohto důvodu uvedenou otázku;

(b) vyzývá Vládu a žadatele, aby během následujících šesti měsíců předložili písemná vyjádření k této věci a zvláště, aby informovali Soud o jakékoliv dohodě, které by mohli dosáhnout;

(c) odročuje další řízení a zplnomocňuje předsedu Senátu ke stejnému postupu v případě potřeby.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strabourgu dne 15. listopadu 1996.

Herbert PETZOLD

tajemník

Rovl RYSSDAL

Předseda

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strabourgu - přílohový sešit VII/96, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 13427/87, str. 2.